

VIIVI LUIK

Az idegen gyászról, amit Isten az otthonotokba hozott

A fenti címet nem e sorok szerzője adta írásának, hanem az fejezetcím Svetlana Alekszijevice *Az elhasznált idő* című alkotásában¹. Nehéz lenne velősebb és találébb elnevezést találni arra, amiről *Az elhasznált idő*ben olvashatunk.

Svetlana Alekszijevice nemrég Nobel-díjas lett, és ezzel Isten az otthonunkba hozta az idegen gyászt. Az író könyvét olvasva ugyanis többet megtudunk Oroszországról és az orosz emberről a Nyugat-Európában széles körben elterjedt vélekedésekhez képest.

Ugyanebben a fejezetben olvasható a következő részlet: „Az anya visszakapta halott fiát Oroszországból. Belső szervei nélkül... A moszkvai fekete piacon minden kapható, ami egy emberi test alkotóeleme: vese, tüdő, máj, szívrághártya, bőr...”

A könyvben később az alábbi önvallomással találkozunk: „Amikor felvettek az NKVD-be, rettentő büszke voltam. Az első fizetésemből vettem egy rendes öltönyt... A munka olyan volt... Mihez is hasonlítsam?... A kezünkről csurgott a vér... jobb híján a saját hajunkba töröltük... Néha kaptunk egy bőrkötényt... Ilyen volt a munka... Szolgálat... Nekünk is volt normánk, ahogy a többieknek. Ahogy a gyári munkásoknak. Eleinte le-lemaradtunk a tervteljesítéssel. Fizikailag nem bírtuk a normát teljesíteni. Ekkor összehívtak egy orvosi konzíliumot. Az pedig a következőképpen határozott: az előírt gyógymód heti két masszázst. Masszírozni kellett a jobb kezünket és a gyűrűs ujjunkat... Évente egyszer családostul beutaltak egy minőségi szanatóriumba. Jókat ehettünk... bőven kaptunk húst... gondos kezelésben volt részünk. A feleségem semmit sem tudott a munkámról. Titok, felelősségteljes munka, punctum. Szerelemből nősültem.”

Svetlana Alekszijevice megmutatja nekünk az embert és a tömeget, amely egyszerre bűnöző és áldozat, amely szenved a bűnözőktől, ugyanakkor a bűnözők cinkosa.

Ha valaki meg akarja érteni, mi történt valójában a vörös Oroszországban és a vörös Oroszország által

megszállt országokban, nem szabad elfelednie, hogy mindenki a rezsime áldozata volt, aki akkoriban ezekben az országokban élt. Aki ellenkezett, azt a rendszer ellenségeként kezelték, ha pedig nem ellenkezett, igyekeztek mindenáron cinkossá tenni.

Ez az egyik oka annak, hogy a Nyugat olyan nehezen érti meg a mai Oroszországot, és, hogy Putyin rendszerét látva, olyan lassan nyílik ki a szeme. Mert az egész rendszer a cinkosságra épül, a cinkosok lehető legnagyobb tömegére. A kollektív rendszer védelemre. A rezsime célja az, hogy az egész nép a tolvajok, a gyilkosok, a korrupció, a hazugság és az üldöztetés társadalma legyen. Hogy ne maradjon senki, aki ne volna megkenve. Ebben az esetben ugyanis a kollektívizmus és a cinkosok önvédelme ideálisan működik. A választó csak megpödrí a bajszát, és nézi, mi lesz a sorsa a nép ellenségeinek és a másként gondolkodóknak.

Mindez természetesen nem mindig és mindenütt sikerül tökéletesen, még Oroszországban és a vörös Kínában sem, álmódzni azonban lehet róla, és Vlagyimir Putyin, mint már többször kiderült, nagy álmódzó.

Ilyesfajta könyv nem sok akad a világirodalomban. Svetlana Alekszijevice sikertelenül véghezvinnie azt, amire csak az evangélisták voltak képesek. Megírta az Ember Történetét, és közben láthatatlan maradt, mintha a történet mindig létezett volna, ahogy az óceánok vagy a hegyek. Vagy maga az emberiség.

A német nyelvű sajtóban az idei Nobel-díj odaítélése után lelkes cikkeket olvashattunk ilyesféle szelvényben: hála Istennek, hogy Svetlana Alekszijevice kapta a kitüntetést, mert a Nobel-díj végre erős védőpajzsot jelent számára Minszk és Moszkva nyilai ellen. A német újságíró lelkes reagálása jól mutatja, hogy a Nyugat Oroszországot a saját mércéjével méri, és képtelen fölfogni ennek a rezsime mérhetetlen embertelenségét. Ami egy normális ember számára egyébként valóban fölfoghatatlan.

A német sajtó örömmujjongásáról jutott eszembe valami, amiről mindenképp szólni akarok Svetlana Alekszijevicevel kapcsolatban. Elsőként W. G. Sebald *Légi háború és irodalom* című esszéjét említeném, Sebald ugyanis a II. világháborús légi bombázások katasztrófáinak elhallgatásáról beszél, mert azok sokáig tabunak számítottak. Sebald arról ír, amiről Svetlana Alekszijevice nem beszélhetett, mert Oroszországban még nem jött el az az idő, ami a kollektív

¹ A könyv magyarul is megjelent *Elhordott múltjaink* címmel 2015-ben.

cinkosság korát minden bizonnal követi. A kollektív cinkosságtól az ébredésig ugyanis mindig a kollektív hallgatás, a kollektív szégyen tölti ki az űrt.

A másik tény, amit a német újságíró naivitása eszembe juttat, mára már a feledés homálya fedi. Merthogy mindez 19 évvel ezelőtt történt. 1996-ban, a berlini Művészeti Akadémián a tekintélyes orosz emberjogi aktivista, Szergej Kovaljov tartott nyilvános előadást *Művészet és az emberi jogok helyzete Oroszországban* címmel. A hallgatóság fiatalokból, többnyire német férfiakból állt. És ez a közönség nem hitte el Kovaljov szavait. A felszólalók sorra rótták fel neki, hogy amit mond, az túlságosan szörnyű ahhoz, hogy hihető legyen. Kovaljov elnevette magát, és nagyvonalúan megígérte ifjú hallgatóinak, hogy alkalmuk lesz még mindezt a saját szemükkel meg tapasztalni.

Négy év múlva jelent meg Putyin a színen. Akkor még sem a Nási-mozgalomról, sem az Éjszakai Őr-

ségről² nem lehetett hallani. Ez volt az az idő, amikor az FSB³ titokban készült a hatalom megragadására.

Szergej Kovaljov már akkor, közel húsz évvel ezelőtt mesélt az FSB által fiatalok részére szervezett titkos kiképző táborokról, ahol a résztvevők nem közönséges céltáblákra lőttek célba, hanem az orosz kultúra kultikus alakjaira. Tanulták, hogyan kell lelőni Puskind és Tolsztojt, Csajkovszkijt és Lermontovot. Hogy legyőzzék magukban a tekintélytiszteletet, mivel a tekintélytisztelet a lehető legnagyobb akadály a cinkossá váláshoz vezető úton.

Ennyit a Nobel-díjról és a védőpajzsról.

Jávorszky Béla fordítása

2 A Nási (A Mieink)-mozgalom és Éjszakai Őrség felkatonai ifjúsági tömörülések.

3 A KGB utódszervezete.

Benczédi Sándor: Önarckép, 1978 (Csiki Székely Múzeum, Csíkszereda)